

Handlingsplan mot utenforskap, radikalisering og voldelig ekstremisme 2021-2023

POLITIET

**Jevnaker
kommune**

HOLE KOMMUNE

Innhold

Forord	3
Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme?	4
Om handlingsplanen	4
Oppsummering av hvordan gjennomføringen av tiltakene i handlingsplanen er tenkt gjennomført	4
Informasjons-og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd (strl. §139) ...	5
Aktuelle utfordringer	5
SLT-modellen-organisering, styring og koordinering	6
Definisjoner og sentrale begreper	7
Utenforskap	7
Radikalisering	7
Hatkriminalitet	7
Voldelig ekstremisme	7
Nettekstremisme	7
Fremmedkriger	7
Avradikalisering	8
Politisk motivert vold	8
Innsatsområder og nye tiltak i Lokal Handlingsplan mot utenforskap, radikalisering og voldelig ekstremisme etter revisjon 2021	8
Innsatsområde 1 Kunnskap og kompetanse	8
Innsatsområde 2 Samarbeid og koordinering	11
Innsatsområde 3 Forebygge tilvekst av ekstreme miljøer og bidra til reintegrering	13
Hva gjør jeg ved bekymring?	17
Mulige bekymringstegn	18
Mulige risiko- og beskyttelsesfaktorer	19
Viktige telefonnummer	20

Forord

Denne handlingsplanen er en videreføring den brede innsatsen Norge har hatt siden regjeringen la frem handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme i 2014, og lokal handlingsplan fra 2015,

Arbeidet mot ekstrem islamisme er fortsatt svært viktig, men har også endret karakter når situasjonen i internasjonale konfliktsoner har forandret seg. Det er fortsatt viktig å arbeide målrettet for å hindre at personer som har deltatt i konfliktene eller kommer ut fra fengsel blir inspiratorer for radikaliserings hos andre mennesker.

Like viktig er det at vi fortsetter innsatsen mot høyreekstremisme. Både i 2011 og 2019 opplevde Norge terrorangrep utført av personer med høyreekstreme holdninger, og Politiets sikkerhetstjeneste vurderer det nå som like sannsynlig at høyreekstreme skal forsøke å gjennomføre nye terrorangrep i Norge som at ekstreme islamister skal gjøre det. Fordelen er at den brede tilnærmingen med samarbeid på tvers og vektlegging av kunnskap og tidlig forebygging er nøkkelen også i innsatsen mot radikaliserings til høyreekstremisme.

Med denne lokale handlingsplanen ønsker Politirådet i Ringerike, Hole og Jevnaker kommune å styrke og videreutvikle det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Målet er å forebygge hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Rekrutteringen til voldelig ekstremisme, ekstreme miljøer skal reduseres. Skal kommunene være et trygt sted å bo kreves det målrettet forebygging. Ringerike kommune, Hole kommune, Jevnaker kommune og Sør-øst politidistrikt legger med denne planen opp til en bred forebyggende dugnad sammen med andre statlige instanser, private og frivillige aktører og det sivile samfunnet forøvrig.

Tilnærmingen og mange av tiltakene ligger fast og er fortsatt like relevante, andre er blitt videreutviklet, og åtte nye tiltak er lagt til. Med dette skal innsatsen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme forsterkes mot alle former for ekstremisme. Målet er fortsatt det samme, nemlig å fange opp personer i risikosonen så tidlig som mulig og møte dem med tiltak som virker.

Handlingsplanen er et viktig grunnlag for å utarbeide lokale planer, tiltak og prosjekter og for å samordne og koordinere samarbeidet mellom ulike instanser og organisasjoner. Handlingsplanen rulleres etter behov.

sted/dato

Ordfører

Politimester

Ordfører

Ordfører

Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme?

Om handlingsplanen

Den Lokal Handlingsplanen er ment å være styrende for hvordan samarbeidet mellom politi og kommune skal utføres. Planen vil også fungere som en enkel veileder som kan gi fakta og tips om hvordan vi kan møte, følge opp og forebygge ekstremisme hos unge mennesker. Veiledningen er tiltenkt ansatte i skole, barnevern, helse, kultur, Nav, politi m.m. som jobber med unge mennesker. Ansatte i kommunen og politiet har plikt til å forebygge og avverge alvorlige lovbrudd, herunder hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

Den nasjonale Handlingsplanen fra 2015 videreføres som grunndokument. Veilederen inneholder først litt fakta, dvs. aktuelle definisjoner, begreper, handlingsplaner, litteratur, lenker, kontaktpersoner m.m. Du vil også finne

tips om bekymringstegn (s.16), avklaringer (s.17)

Når du har drøftet bekymringen med kollegaer og din leder må dere vurdere om andre etater skal kontaktes for samarbeid eller skal ha en bekymringsmelding. Bekymringen følges om nødvendig opp med en avklaring før det eventuelt settes inn relevante, forebyggende tiltak. Det benyttes i hovedsak kjente tiltak og tjenester innenfor skolen, barnevern, helse, kultur, NAV, kriminalomsorg, politi m.m.

Dialog, råd, veiledning og oppfølgingssamtaler med den unge må tilpasses utfordringene, situasjonen og relasjonen til den unge. Bekymringer fra kommunen meldes til politiet, via SLT-koordinator, som igjen vil behandle saken. Alvorlige bekymringer meldes av lokalt politi til Politiets sikkerhetstjeneste(PST)

Oppsummering av hvordan gjennomføringen av tiltakene i handlingsplan er tenkt gjennomført.

Slk koordinator søker midler til felles fagdag (tiltak 26) for kommunene og gjennom fagdagen sikre at tiltak: 2,3,4,6,11,12 og 18 blir gjort kjent for samarbeidsparter i kommunen.

Slk koordinatorene vil delta på nasjonal konferanse om forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme (tiltak 10) og holde seg oppdatert på utviklingen av tiltak 16,19,21,22,24,28,29 og 30.

Slk koordinatorene vil ta ansvar for at tiltak 23, tros og livssynsdialog bli gjennomført. Informere barneverntjenesten om tiltak 20, og informere kommunalsjef med ansvar for barnehage og skole om tiltak 7 og 8. Slk koordinatorene vil ta i bruk tiltak 5,17 og 25 dersom det er behov.

Radikaliseringskontakten vil holde Slk koordinatorene orientert om tiltak 13,14,15 og 27.

Informasjons- og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd (strl. §139)

Lov- og regelverk for samarbeid, informasjon og lagring av informasjon m.m. gjelder. Regler for sensitive personopplysninger kan være relevant. Unges politiske eller religiøse oppfatning er å anse som en sensitiv personopplysning, jf Personopplysningsloven §2(lov nr. 32/2000). Et samarbeid bør i utgangspunktet bygge på samtykke fra den unge, eventuelt dennes foreldre eller foresatte. Det minnes forøvrig om plikten til å avverge alvorlige lovbrudd(avvergelsesplikten)

Strl. §139

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte søke å avverge en straffbar handling eller følgende av den, på et tidspunkt da dette forsatt er mulig og at det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen ville bli eller er begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt

Aktuelle utfordringer

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) utarbeider årlig en nasjonal trusselvurdering, og ved behov oppdateringer, om blant annet behov oppdateringer, om blant annet politisk motivert vold. I tillegg lager de temarapporter og analyser om aktuelle tema. Disse publiseres i ugraderte versjoner på [PSTs hjemmeside](#).

Veien fram mot politiske voldshandlinger innebærer oftest en prosess der utøveren gradvis blir mer ekstrem og i økende grad aksepterer bruk av vold som virkemiddel. Prosessen er gjerne sammensatt og ikke lineær. Det er med andre ord glidende overganger mellom former for ekstremisme som ikke nødvendigvis munner ut i vold, og former for ekstremisme som ender med en voldshandling.

Trusselbildet i Norge innen politisk motivert vold har endret seg noe i løpet av det siste året. Over flere år har ISIL og fremmedkrigere fått særlig stor oppmerksomhet. Det vurderes

fremdeles som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2020. Det siste året har det vært en økt bekymring knyttet til høyreekstreme miljøer og enkeltpersoner med høyreekstreme holdninger. Gjennom 2019 så vi flere eksempler på angrep utført av personer med høyreekstreme og innvandringsfiendtlige holdninger i andre land, og i Norge med et rasistisk motivert drap og angrepet mot en moské i Bærum. PSTs vurderer det som mulig at høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2020. Trusselen fra venstreekstreme vurderes som lav.

PST har utarbeidet to rapporter om bakgrunnen til personer knyttet til henholdsvis ekstreme islamistiske og høyreekstreme miljøer i Norge. Analysene viser at det primært er menn som radikaliseres. Videre en overvekt av unge mennesker under 30 år som radikaliseres. Blant de høyreekstreme ser vi imidlertid at også voksne over 40 år radikaliseres. For øvrig har mange gjennomgående lav utdanning, høy grad av

arbeidsledighet, høy forekomst av sårbarhetsfaktorer som rusproblematikk og utfordringer knyttet til psykisk helse, samt høy grad av kriminalitet, herunder også voldsrelatert kriminalitet.

PST viser til at radikaliseringsforegår på en rekke ulike arenaer. Radikalisatorer kan opptre blant venner og familie i den private sfæren, men kan også være personer med ambisjoner om å nå folk de ikke

kjenner på offentlige arenaer. Slike arenaer kan være fengsler, asylmottak og religiøse arenaer. Radikalisatorer kan også være personer som oppholder seg i utlandet og når frem til personer i Norge enten ved å reise hit, eller ved å være i kontakt med dem over internett. Produksjon og spredning av konspirasjonsteorier og ekstrem propaganda på internett er en særlig utfordring.

SLT-modellen - organisering, styring og koordinering

Det er SLT-modellen i Ringerike, Hole og Jevnaker kommune og Sør-øst politidistrikt som er hovedaktører i denne handlingsplanen. Det er forebyggende avsnitt og radikaliseringskontakt på politistasjonen. Det er en SLT-koordinator og en SLT-arbeidsgruppe i kommune. Selve koordineringen av handlingsplanen er lagt til SLT-koordinatorene i kommunene og radikaliseringskontakten ved Hønefoss politistasjon. Politirådet i Ringerike, Hole og Jevnaker kommune står for den tverrsektorielle styringen.

Politirådet:

Ringerike kommune, Hole kommune og Jevnaker kommunene har felles politiråd. Politirådet samordner strategisk det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet, og arbeidet mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Politirådet ledes av Ordføreren i Ringerike kommune med politistasjonssjefen som nestleder. Politirådet består forøvrig av ordførere, rådmennene, SLT koordinatorene i Ringerike, Hole og Jevnaker kommune samt politikontakten. Rådmennene involverer de enkelte kommuners kommunalsjefer etter gjeldende sakliste.

SLT-arbeidsgruppe:

Det er etablert en SLT-koordineringsgruppe i kommune. Det er Politirådet som er styringsgruppen for SLT-arbeidsgruppe politistasjon. SLT-koordineringsgruppe benyttes til den lokale styringen av det forebyggende arbeidet mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

SLT-koordinatoren:

SLT-koordinatoren har ansvaret for den lokale koordineringen innad i kommunen. Er kontaktleddet ved henvendelser om samarbeid med andre kommuner eller fra øvrige samarbeidspartnere. Koordinatoren er sekretær i de lokale styrings- og koordineringsgruppene.

Politistasjonen:

Politistasjonen har et forebyggende/etterretningsavsnitt som er sentrale i arbeidet for å forebygge barne- og ungdomskriminalitet, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. I tillegg har politistasjonen en radikaliseringskontakt.

Definisjoner og sentrale begreper

Utenforskap

Utenforskap betegner mennesker eller grupper som står på utsiden av fellesskapet. Det kan være personer som står utenfor skole- og arbeidsliv som har et svært begrenset sosialt nettverk eller som ikke opplever tilhørighet til storsamfunnet. Utenforskap er et strukturelt samfunnsproblem med store konsekvenser som er til hinder for at enkelte mennesker kan leve gode liv. Utenforskap kan ramme alle, men noen grupper er mer utsatt. Ulikhet i helse, utfordringer med rus, psykiske lidelser, lav deltakelse i fritidsaktiviteter, prestasjonspress, ulikhet i økonomi, samt ulike muligheter for å følge utdanningsløp og skaffe seg jobb, er eksempler på forhold som kan føre til utenforskap. Forebygging av utenforskap viser seg å forebygge en lang rekke vansker og utfordringer. I denne planen snakker vi om utenforskap som gir ekstra sårbarhet for radikalisering og voldelig ekstremisme. Når det gjelder voldelig fundamentalisme, rekruttering og radikalisering av unge med kulturell minoritetsbakgrunn, knyttes utenforskap ofte til det å forvalte en annen kultur, etnisitet eller religion enn majoriteten. Utenforskap kan også være et resultat av krysskulturelle utfordringer hvor man føler seg fastlåst mellom ulike norm og verdisystemer og opplever avmakt i forhold til identitetsforhandlinger og tilhørighet.

Radikalisering

Radikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål. Prosessen kan være svært kompleks med mange faktorer som spiller

inn eller en mer enkel prosess hvor noen få faktorer blir avgjørende.

Hatkriminalitet

Kriminalitet som har rasistiske, fremmedfiendtlige eller homofobiske motiver, eller som på en eller annen måte er begrunnet i fordommer mot person eller gruppe av personer, på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet. Voldelig ekstremisme kan være hatkriminalitet. Hatkriminaliteten kan også omfatte trusler, skadeverk m.m. Oslo politidistrikt ga ut en rapport om hatkriminalitet i 2013. Hendelsen i regjeringskvartalet 22.7.2011, og drapet på Benjamin Hermansen på Holmlia i 2001, er de mest alvorlige sakene om hatkriminalitet som har funnet sted i nyere tid.

Voldelig ekstremisme

Med voldelig ekstremisme menes personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Den voldelige ekstremismen kan være relatert til høyreekstremisme, venstreekstremisme, ekstrem islamisme m.m.

Nettekstremisme

Radikalisering og voldelig ekstremisme på Internett. Nettekstremismen består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på Internett, som kan rammes av straffeloven. Det er forskjell på hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Men av og til sammenfaller disse to, som hvis meninger kombineres med trusler.

Fremmedkriger

En betegnelse på en privatperson som av ideologiske eller idealistiske årsaker velger å kjempe i væpnede konflikter utenfor sitt eget land. En fremmedkriger i denne sammenhengen må ikke forveksles med en leiesoldat som inngår lønnet kontrakt. Fremmedkrigere kan være både personer

som slutter opp om forhåndsdefinerte FN-registrerte terroristorganisasjoner, men kan også være personer som søker tilslutning i regulære militære systemer. Fellesnevneren er den idealistiske motivasjonen.

Avradikalisering

Avradikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person

i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Politisk motivert

Personer som ved bruk av vold, eller trusler om vold, søker å oppnå sine politiske mål.

Innsatsområder og nye tiltak i Lokal Handlingsplan mot utenforskap, radikaliserings og voldelig ekstremisme etter revisjonen i 2020

Etter lanseringen av handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme i 2014 er det utviklet flere nye tiltak som har supplert de opprinnelige 30. Noen av disse kom til etter en større revisjonsprosess i 2016/2017, mens andre er resultat av vurderinger knyttet til konkrete problemstillinger og behov. I forbindelse med revisjonen i 2020 er handlingsplanen supplert med åtte nye tiltak. Flere av de opprinnelige tiltakene fra 2014 og 2017 er videreutviklet, eller de videreføres i samme form. Noen tiltak har blitt slått sammen. En del av de opprinnelige tiltakene er gjennomført eller lagt inn som del av det ordinære arbeidet. Disse er tatt ut av listen over gjeldende tiltak og vil ikke inkluderes i fremtidige oversikter over status for tiltakene. Det samme gjelder for gjennomførte forskningsprosjekter og ferdigstilte forslag til lovendringer. Etter revisjonen er det fremdeles 30 gjeldende tiltak i handlingsplanen.

Kunnskap og kompetanse

1 Forskningsstrategi

Det skal utarbeides strategier for å styrke og koordinere forskningsinnsatsen på radikaliserings og voldelig ekstremisme. Det vil også være en del av strategiarbeidet å vurdere hvordan norsk forskningsinnsats kan kobles opp mot internasjonal forskning, samt vurdere hvorvidt man kan initiere eller være delaktig i felles europeiske eller nordiske forskningsprosjekter.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Tiltak 1 fra 2014. Videreføres.

2 Etablering av en nasjonal veilednings- og ressursfunksjon

For å styrke tjenesteapparatets arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, har regjeringen besluttet å etablere en nasjonal veilednings- og ressursfunksjon på feltet. Veiledningsfunksjonen skal primært rettes mot relevante tjenester og direktorater. Den kan også gi råd til privatpersoner om hvor de kan henvende seg lokalt med en bekymring.

Funksjonen skal bidra til samordning og sektorovergripende samarbeid. Den skal støtte og styrke etablerte rutiner og retningslinjer, og spre kunnskap og veilede om tjenestenes avvergingsplikt, taushets- og opplysningsplikt.

Funksjonen skal ta i bruk og spre tilgjengelig informasjon og rapporteringer, og inneha en oppdatert nasjonal oversikt over gode erfaringer og eksisterende tiltak. Den skal bidra i videreutviklingen av nettsidene radikaliserings.no og utveier.no.

Funksjonen legges til de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). RVTS Øst er tildelt øremerkede midler til formålet, og skal sikre koordinering og hensiktsmessig samarbeid med de øvrige RVTSene.

Ansvarlige departementer: Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

Lokalt: Slt koordinator i kommunene har ansvar for at nasjonal veilednings- og ressursfunksjon for samarbeidsparter blir kjent på fagdag.

Nytt tiltak 2020.

3 Utvikling av helsesektorens kompetanse om voldelig ekstremisme

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) skal, i samarbeid med Regionale kunnskapssentre for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU) og Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP), fortsette arbeidet med utvikling av helsesektorens kompetanse om voldelig ekstremisme. Et utgangspunkt er at radikaliserings og voldelig ekstremisme kan sees i sammenheng med voldsproblematikk, atferdsvansker og psykososiale vansker.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

Lokalt: Slt koordinatorene har ansvaret for at dette blir kjent gjennom slt sine arbeidsgrupper

Tiltak 4 fra 2014. Videreføres.

4. Videreutvikle veiledningsmaterieell

Kunnskap og bevissthet om radikaliserings og voldelig ekstremisme er styrket hos ulike aktører innen forebyggende arbeid gjennom den nasjonale veilederen for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Dette gjelder blant annet kunnskap om å identifisere og håndtere tidlige tegn på radikaliserings og voldelig ekstremisme, å formidle bekymring videre til andre instanser, samt å utvikle verktøy og metoder for å møte utfordringene. Eksisterende materieell skal videreutvikles med mer veiledning om informasjonsutveksling og taushetsplikt.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

Lokalt: Slt koordinatorene i samarbeid med radikaliseringskontakten skal gjøre dette veiledningsmateriale kjent for samarbeidsparter.

Tiltak 6 fra 2014. Videreutvikles.

5 Styrke kompetansen innen politi og kriminalomsorg

Radikaliserings og voldelig ekstremisme skal løftes som tema innenfor grunn- og videreutdanningsretningene i justissektoren. Utdanningene ved Politihøgskolen og Kriminalomsorgens utdanningscenter skal gi studentene og ansatte relevant og oppdatert kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

Lokalt: Radikaliseringskontakten og Slt koordinatorene skal bistå lokale utdanningsenheter dersom behov.

Tiltak 7 fra 2014 slås sammen med et av de nye tiltakene fra 2017 og videreføres.

6 Regionalt arbeid med kompetanseheving i helsetjenestene

Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) skal fortsette arbeidet med å bistå helsetjenesten og ivareta tematikken radikaliserings og voldelig ekstremisme i sin region. Sentrenes oppgave er å veilede og undervise relevante tjenester, drive nettverk og sørge for oppdatert og relevant informasjon på tematikk som sentrene arbeider med.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

Lokalt: Slt koordinatorene informerer om mulig bistand fra Rvts i sine fora og bruker Rvts sin kompetanse på fagdager.

Tiltak 8 fra 2014. Videreføres.

7 Videreutvikling av læringsressurser innenfor det nasjonale Dembra-prosjektet til bruk på barnetrinnet og i lærerutdanningene

HL-senteret har på vegne av Utdanningsdirektoratet utviklet digitale læringsressurser (dembra.no) til bruk i undervisningen i ungdomsskolen og videregående opplæring, som blant annet omfatter området radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Fra og med 2020 skal disse utvides til også å dekke barnetrinnet. Det vil foregå utvikling av Dembra-ressurser for lærerutdanningen (Dembra LU) i perioden 2020–2021.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

Lokalt: Slt koordinator i samarbeid med kommunalsjef skole ser på bruk av Dembra ressursene lokalt.

Tiltak 9 fra 2014. Videreutvikles.

8 Utvikling av støtteressurser til bruk i skolen og barnehager

Det skal utvikles støtteressurser om hvordan skolen kan forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Temaet skal integreres i opplæringen i fag der det er relevant, og i arbeidet med elevenes skolemiljø. Skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis. Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Støtteressursene skal basere seg på nytt læreplanverk og opplæringslovens kap. 9A. Det skal utvikles støtteressurser om hvordan barnehagen kan bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer. Disse skal baseres på rammeplanen og barnehageloven. De nye støtteressursene for barnehage og skole vil supplere og bygge opp under det allerede pågående forebyggende arbeidet med barn og unges oppvekst-, Støtteressursene vil ha som hensikt å bidra til økt opplevelse av inkludering. Reduseres barn og ungdoms opplevelse av å bli marginalisert, vil det være en mindre sjanse for at de senere i livet faller utenfor fellesskapet.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

Lokalt: Slt koordinator skal informerer og følge opp at barnehage- og skoleeier blir kjent med støtte ressursene.

Nytt tiltak 2020.

9 Kurstilbud til ledere i trossamfunn, idrettslag og andre frivillige organisasjoner

Barne- og familiedepartementet vil opprette et kurstilbud til ledere i trossamfunn, idrettslag og andre frivillige organisasjoner med særlig fokus på radikaliserings og voldelig ekstremisme. Målet er at blant annet å gi kursdeltakerne en innføring i problematikken, samt sette dem i stand til å gjenkjenne tidlige bekymringstegn og håndtere en bekymring om radikaliserings.

Ansvarlig departement: Barne- og familiedepartementet

Lokalt: Slt koordinator følger opp at inkluderingsrådet og andre blir kjent med dette kurstilbudet.

Nytt tiltak i 2017. Videreføres.

10 Nasjonal konferanse om forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme

For å styrke kunnskapen på feltet, sikre erfaringsutveksling samt bygge nasjonale og lokale nettverk skal det arrangeres en årlig nasjonal konferanse om forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Konferansen kan inneholde bidrag både fra forskning, ulike sektorer i forebyggingsarbeidet, fra frivillige organisasjoner og det sivile samfunn.

Ansvarlig:

Lokalt: Slt koordinator og radikaliserings kontakt deltar på årlig nasjonal konferanse.

Tiltak 10 fra 2014. Videreføres.

Samarbeid og koordinering

11 Styrke den nasjonale koordineringen

Justis- og beredskapsdepartementet har hovedansvaret for det nasjonale koordineringsarbeidet, mens oppfølging av de enkelte tiltakene er lagt til konkrete departementer. Det er etablert en tverrdepartemental gruppe under ledelse av Justis- og beredskapsdepartementet. Gruppen skal bidra til en løpende koordinering av arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, herunder oppfølging av tiltakene i planen og drøfting og implementering av nye tiltak. Det er etablert en tilsvarende gruppe på direktoratsnivå som følger utviklingen på feltet, identifiserer behov for justeringer eller nye tiltak og gir råd til departementsgruppen. Disse gruppene bringer jevnlig inn representanter fra ulike profesjoner, frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer som skal bidra med sine erfaringer med allerede igangsatte tiltak, samt komme med innspill til nye tiltak ved behov. Den tverrdepartementale gruppen skal for øvrig bidra med å innhente, systematisere og videreformidle nasjonal og internasjonal kunnskap. Nettsiden www.radikalisering.no skal videreutvikles som plattform for arbeidet.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartement

Lokalt: Slt koordinator skal gjøre nettsiden; radikaliserings.no kjent for samarbeidspartner.

Tiltak 11 fra 2014. Videreføres.

12 Aktørkart

Direktoratsgruppen skal utarbeide et aktørkart som skal publiseres på radikalisering.no. Hensikten er at det skal bli enklere å finne frem til relevant informasjon om instanser, ressurser og nettsteder som kan benyttes i arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. I aktørkartet skal det også fremgå tydelig hvor den enkelte kan søke råd og hvor man kan henvende seg ved en bekymring for radikaliserings.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartement

Lokalt: Slt koordinator skal gjøre kjent for samarbeidspartene at de kan søke råd på radikaliserings.no.

Nytt tiltak 2020.

13 Forankre ansvar for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i politidistriktene

Det er etablert en ordning med radikaliseringskontakter ved alle politidistrikter. Disse skal

være kontaktpunkt ved bekymring om radikalisering og voldelig ekstremisme, gi råd og videreformidle henvendelser til rette instans. Radikaliseringskontaktene skal ha kunnskap om effektive tiltak og tilgjengelige ressurser, drive bevisstgjøringsarbeid samt være kontaktpersoner opp mot PST og overfor de lokale samarbeidsaktørene.

Radikaliseringskontaktene skal ha en rådgivende funksjon opp mot politirådene, SLT og andre lokale samordningsstrukturer. PST skal ha tett dialog og oppfølging av de lokale radikaliseringskontaktene og gi dem relevant opplæring i fenomenkunnskap.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartement

Lokalt: Radikaliseringskontakten er ansvarlig for at Slt koordinatorene er oppdatert på nødvendig informasjon/kunnskap.

Tiltak 13 fra 2014. Videreføres.

14 Radikaliseringskoordinatorer i Kriminalomsorgen

Det er etablert en ordning i Kriminalomsorgen med radikaliseringskoordinatorer i hver region og radikaliseringskontakter i de lokale enhetene. Det er etablert en tilsvarende gruppe på direktoratsnivå som følger utviklingen på feltet, identifiserer behov for justeringer eller nye tiltak og gir råd til departementsgruppen. Disse gruppene bringer jevnlig inn representanter fra ulike profesjoner, frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer som skal bidra med sine erfaringer med allerede igangsatte tiltak samt komme med innspill til nye tiltak ved behov.

Den tverrdepartementale gruppen skal for øvrig bidra med å innhente, systematisere og videreformidle nasjonal og internasjonal kunnskap.

Nettsiden www.radikalisering.no skal videreutvikles som plattform for arbeidet.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartement

Lokalt: Radikaliseringskontakten holder kommunene orientert om dette.

Tiltak 11 fra 2014. Videreføres.

15 Samarbeid med asylmottak

Samtlige politidistrikt skal ha etablert eller videreutviklet gode samarbeidsstrukturer mellom asylmottak, kommune og politi, for å legge til rette for informasjonsutveksling og bevisstgjøringsarbeid innen forebygging av radikalisering.

Det skal utføres en kartlegging av aktuelle samarbeidsstrukturer, relevante aktører og nivå for informasjonsflyt. Ved behov vil det bli utarbeidet rutiner for informasjonsutveksling mellom relevante aktører

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartement

Lokalt: Hønefoss politistasjon og Radikaliseringskontakten involverer kommunen dersom behov.

Nytt tiltak i 2017. Videreutvikles.

16 Styrket samarbeid ved løslatelse fra fengsel

Samarbeidet mellom kriminalomsorgen, kommunene, det ordinære politiet og PST er styrket. Dette for å sikre en god håndtering ved løslatelse av individer det er knyttet en bekymring til. Tiltaket videreutvikles gjennom samarbeid med UDI i saker med utledninger. Prosessen «prioritert saksgang» skal benyttes i saker som gjelder utlendinger som kan utgjøre en trussel mot samfunnssikkerheten.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

Lokalt: Slt koordinator holder seg oppdatert.

Nytt tiltak i 2017. Videreutvikles.

17 Samarbeid med familievernkontorene

Familievernkontorene er et lavterskeltilbud som skal hjelpe alle familier i krise.

Familievernet kan derfor spille en supplerende rolle i samarbeid med kommunene i det forebyggende arbeidet med familier som opplever at en eller flere medlemmer står i fare for å bli radikalisert. Familievernet vil også kunne redusere belastningene for familier der noen allerede har blitt radikalisert.

Erfaringene fra samarbeidsprosjekt mellom Enerhaugen familievernkontor og Politiets sikkerhetstjeneste (PST) om å øke kjennskapen til radikaliseringstematikk i familievernet, vil tas med i det videre arbeidet.

Ansvarlig departement: Barne- og familiedepartementet

Lokalt: Radikaliseringskontakt, familievern og kommuner samarbeider dersom behov. Nytt tiltak i 2017. Videreføres.

Forebygge tilvekst til ekstreme miljøer og bidra til reintegrering

18 Nasjonal veiledningsfunksjon for arbeids- og velferdsforvaltningen mot radikalisering og voldelig ekstremisme

Bred og tidlig innsats fra en rekke aktører er avgjørende for å identifisere og følge opp personer som står i fare for å bli radikalisert og ivareta personer som allerede er radikaliserte. Med bakgrunn i kunnskap om radikaliserte personer i Norge, herunder særlig høyreekstreme, vet vi at flere er godt voksne og mangler tilknytning til arbeidslivet. Den tradisjonelle verktøykassen for forebygging er ikke like relevant i arbeidet med disse. Arbeids- og velferdsforvaltningen forvalter tiltak og tjenester rettet mot et stort antall personer i ulike situasjoner og aldersgrupper. Det er viktig å sikre et godt kompetansemiljø og et tydelig kontaktpunkt for arbeids- og velferdsforvaltningen og andre førstelinjetjenester mot øvrige Nav-kontorer. Det opprettes derfor en nasjonal veiledningsfunksjon ved Nav Grünerløkka, som med dette gis et råd- og veiledningsansvar overfor andre Nav-kontorer og blir et kontaktpunkt for andre tjenester på feltet radikalisering og ekstremisme.

Ansvarlig departement: Arbeids- og sosialdepartementet

Lokalt: Slt koordinator informerer om at kommunene må bli kjent med den nasjonale veiledningsfunksjonen ved Nav Grünerløkka

Nytt tiltak 2020.

19 Utrede mulighet for bruk av risikovurderingsverktøy for politiet, PST og kriminalomsorgen

Det er utviklet flere risikovurderingsverktøy for å identifisere og vurdere risiko for vold relatert til radikalisering og ekstremisme. I andre land benyttes risikovurderingsverktøy både av politi og kriminalomsorg som beslutningsstøtte og verktøy for vurdering av oppfølgingstiltak. Før risikoverktøy eventuelt tas i bruk, skal det utredes om det er verktøy som er egnet for bruk i Norge og om det samme verktøyet kan benyttes av politiet, PST og kriminalomsorgen. I tillegg skal eventuelle implikasjoner et slik verktøy kan ha for administrative og økonomisk forhold, lovverk mv. identifiseres. I vurderingen skal det ses hen til relevant arbeid ved de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS).

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet.

Lokalt: Dersom verktøyet skal benyttes så blir kommunene samarbeidspart dersom behov.

Nytt tiltak 2020.

20 Veiledning til barneverntjenesten om oppfølging av barn av antatte fremmedkrigere

Bufdir skal bistå berørte barneverntjenester med veiledning om hvordan de skal håndtere saker som gjelder barn av antatte fremmedkrigere som kommer til Norge fra Syria og andre krigsområder. Barn som kommer fra konfliktområder, kan ha opplevd en omsorgssituasjon som har medført at de har særskilte behov for oppfølging og tilrettelegging. Formålet med veiledningen er å bidra til at barnas behov avdekkes tidlig og ivaretas på en helhetlig og god måte.

Ansvarlig departementet: Barne- og familiedepartementet

Lokalt: Slt koordinator informerer Barnverntjenesten for å sikre at der kjent med denne ordningen.

Nytt tiltak 2020.

21 Innsats mot terrorfinansiering

En helhetlig og effektiv innsats mot terror omfatter også systematisk arbeid mot terrorfinansiering. Regjeringen la frem en ny strategi for tiltak mot hvitvasking, terrorfinansiering og spredning av masseødeleggelsesvåpen i juni 2020.

For å forebygge at frivillige organisasjoner misbrukes eller direkte bidrar til finansiering av terror, skal det utredes om, og eventuelt hvordan, frivillige organisasjoner som foretar innsamlinger, kan registreres.

Norge har siden 1991 vært medlem av den mellomstatlige organisasjonen Financial Action Task Force (FATF), som jobber systematisk for bekjempelse av terrorfinansiering.

Ansvarlig departementet: Justis- og beredskapsdepartementet.

Lokalt: Slt koordinator ansvarlig for at kommunene holder seg orientert om utviklingen av dette tiltaket.

Nytt tiltak 2020.

22 Utprøving av nye metoder for reintegrering etter endt straffegjennomføring

For å styrke reintegrering til samfunnet etter straffegjennomføring for personer dømt etter terrorlovgivningen, skal metodikk for gjenopprettende prosess utvikles og prøves ut. I samarbeid med Europeisk forum for gjenopprettende prosess, skal Sekretariatet for konfliktrådene (Sfk) bidra i arbeidet med å utvikle metodikk og veiledningsmaterieell knyttet til bruk av gjenopprettende prosess i arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

I samarbeid med Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) skal Sfk tilpasse opplærings- og veiledningsmaterieell til norske forhold og prøve ut metodikken med utvalgte domfelte.

Gjenopprettende prosess er regulert gjennom lov om konfliktrådsbehandling og innebærer at den domfelte og personer som er berørte av lovbruddet eller konflikten, i fellesskap kan identifisere skader, behov og forpliktelser hendelsen har skapt.

Konfliktrådet skal benytte gjenopprettende prosess i samarbeid med KDI for å tilrettelegge for dialog mellom domfelte og andre som er berørt av lovbruddet. Deltakelse er frivilligprosess for å reetablere relasjoner til personer, familie og andre skadelidende. Sammen gjøres avtaler som partene er enige om. Dette er viktig for å bygge tillit både til familie, miljø og lokalsamfunnet vedkommende skal tilbakeføres til.

Det kan tilrettelegges for flere møter og prosesser over tid, fra noen måneder eller lengre, avhengig av utfordringer og behov i den enkelte sak. Hensikten er å legge til rette for en bedre tilbakekomst til samfunnet.

Ansvarlig departementet: Justis- og beredskapsdepartementet.

Lokalt: Slt koordinator ansvarlig for at kommunene holder seg oppdatert om tiltaket.

Nytt tiltak 2020.

23 Tros- og livssynsdialog

Utviklingen av et flerreligiøst og mangfoldig samfunn øker behovet for dialog. Tros- og livssynsdialog fremmer forståelse og respekt om både ulikheter og felles verdier i samfunnet, og er et viktig bidrag for å forebygge radikaliseringsprosesser. Støtten til dialog som forebyggende innsats mot radikaliseringsprosesser videreføres.

Ansvarlig departementet: Barne- og familiedepartementet

Lokalt: Kommunene gjennomfører årlig dialogmøte.

Tiltak 15 fra 2014. Videreføres.

24 Livssynsmedarbeidere i kriminalomsorgen

Som en forsøksordning ønsker Barne- og familiedepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet å legge til rette for et pilotprosjekt med livssynsmedarbeidere i kriminalomsorgen. Prosjektet skal etablere et team av representanter for tros- og livssynssamfunn som sammen kan møte de innsattes tros- og livssynsbehov. En slik forsøksordning vil kunne innhente viktige erfaringer før det eventuelt fattes beslutning om mer permanente ordninger for tros- og livssynsbetjening. Tiltaket er også forankret i handlingsplanen mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion, tiltak 43.

Ansvarlige departementer: Barne- og familiedepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Lokalt: Slt ansvarlig for å holde seg orientert om forsøksordningen.

Tiltak 16 fra 2014, justert iht. tiltak 43 i handlingsplanen mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion (2020–2023)

25 Oppfølging av personer som har deltatt i kamphandlinger i utlandet (fremmedkrigere)

Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) skal bistå helsetjenestens arbeid med voldelig ekstremisme, jf. tiltak 6. Skoleringspakke for kommunale psykososiale kriseteam, «Når krisen rammer», har en modul om voldelig ekstremisme. Arbeidet med implementering skal fortsette. Sentralt i oppfølging av fremmedkrigere og deres barn er gode samhandlingsrutiner innad og mellom ulike tjenester. RVTS skal bidra med koordinering av det tverrfaglige samarbeidet, veiledning og skreddersydde kompetansehevingstiltak til relevante instanser.

Både nordisk og europeisk RAN (Radicalisation Awareness Network), og samarbeid med andre land om kompetanse og tiltak for fremmedkrigere fortsetter.

Arbeidet med å styrke traumebehandling for barn og unge og for voksne videreføres i spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig departementet: Helse- og omsorgsdepartementet.

Lokalt: Kommunene kontakter RVTS dersom behov for bistand.

Tiltak 23 fra 2014. Videreføres.

26 Tilskuddsordninger

Tilskuddsordningen for forebygging av radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme som ble etablert i 2015, videreføres. Ordningen skal stimulere til kompetanseheving og utvikling av gode systemer for å forebygge og håndtere utfordringer knyttet til radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme i kommunene. Sekretariatet for konfliktrådene forvalter ordningen på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet.

Midler til kompetanse- og utviklingstiltak og prosjekter knyttet til de sosiale tjenestene i kommunene rettet mot radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme, kan også søkes fra tilskuddsbevilgningen for sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte. Denne bevilgningen forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Ansvarlige: Slt koordinatorene søker tilskuddsmidler til kompetansehevende tiltak.
Nytt tiltak i 2015. Videreføres.

27 Styrke politiets tilstedeværelse på internett nasjonalt og lokalt

Det er etablert en gruppe for å styrke politiets forebyggende arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. Gruppen skal bidra med kompetanseheving innen forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett til politidistriktene og drive metodeutvikling, blant annet innen aktiv patruljering på nett. Eksisterende tipsportaler skal videreutvikles med konkrete eksempler og varslingsverdige indikatorer.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet.

Lokalt; Radikaliseringstiltaket holder Slt koordinatorene oppdatert ved behov.

Tiltak 24 fra 2014 og nytt tiltak i 2017 slås sammen og videreutvikles

28 Forebygge diskriminering, trakassering og hatefulle ytringer på internett

Regjeringen skal fortsette innsatsen mot diskriminering, trakassering og hatefulle ytringer på internett, blant annet gjennom å videreutvikle kunnskapen på området og videreføre støtten til Stopp hatprat. Regjeringen har oppnevnt en ny Ytringsfrihetskommisjon, som med utgangspunkt i Grunnloven § 100 skal utrede de sosiale, teknologiske, juridiske og økonomiske rammene for ytringsfrihet i dagens samfunn. Kommisjonen skal blant annet vurdere tiltak for å fremme bred deltakelse i samfunnsdebatten, tiltak mot "falske nyheter" og tiltak for å motvirke spredning av hatefulle og andre ulovlige ytringer i sosiale medier.

Ansvarlig departement: Kulturdepartementet.

Lokalt: Slt koordinator ansvarlig for at Kommunene holder seg oppdatert.

Tiltak 25 fra 2014. Videreutvikles.

29 Styrket nordisk samarbeid

I 2014 ble det etablert et formelt nordisk nettverk med formål om å sikre effektiv informasjonsutveksling og erfaringsbasert læring mellom de nordiske land om forebygging av voldelig ekstremisme. Dette inkluderer utveksling av kunnskap om trender, forebyggingsmetoder og målrettede tiltak. Norge vil fortsette å bidra aktivt inn i nettverket.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

Lokalt; Slt koordinator ansvarlig for at Kommunene holder seg oppdatert.

Tiltak 29 fra 2014. Videreføres.

30 Europeisk og globalt samarbeid

Norge skal delta aktivt i relevante internasjonale fora for å få tilgang til kunnskap om situasjonen på internasjonalt nivå og danne faglige nettverk. Utenriksdepartementet vil bidra til finansiering av programmer som skal forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme i utvalgte land gjennom FN eller annet internasjonalt samarbeid. Det bilaterale samarbeidet med land som har tilsvarende utfordringer, relevante erfaringer og oppdatert kunnskap skal styrkes.

Ansvarlig departement: Utenriksdepartementet

Lokalt: Slt koordinator ansvarlig for at Kommunene holder seg oppdatert.

Tiltak 30 fra 2014. Videreføres.

Hva gjør jeg ved bekymring?

Når du har drøftet bekymringen med kollegaer og din leder må dere vurdere om andre etater skal ha bekymringsmelding eller om andre etater skal kontaktes for samarbeid. Bekymringen følges om nødvendig opp med en bekymringssamtale og en avklaring før det eventuelt settes inn relevante, forebyggende tiltak.

TRINN	HANDLING	ANSVARLIG
1	Gå i dialog med den unge. Ansatte som er bekymret for og / eller blir oppsøkt av ungdom «kartlegger» mulige bekymringstegn. Drøft eventuelt bekymringene med kollegaer. <i>(Se Mulige bekymringstegn).</i>	Ansatte
2	Drøft bekymringen. Hvis den unge går på skolen så drøftes bekymringen med ledelsen og eventuelt med de pedagogiske og faglige ressurser på skolen (fagteam). Det avtales hvem som har hovedansvaret for å følge opp bekymringen videre.	Ledelsen Skolen Virksomheten
3	Meld bekymringen. Skolen/virksomheten kan drøfte saken anonymt med barnevern og/eller lokalt politi (forebyggende avsnitt). Det sendes eventuelt bekymringsmelding til barnevern og/eller politi.	Skolen Virksomheten Barnevern Politi
4	Bekymringssamtale. Hvis flere instanser er bekymret for radikalisering, hatkriminalitet og ekstremisme, kan politiet følge opp med en bekymringssamtale med den unge og foreldrene. Svært alvorlige bekymringer meldes videre til PST av lokalt politi.	Politi Barnevern Foresatte
5	Tverretattlig samarbeid. Hvem kan følge opp/koordinere arbeidet rundt ungdommen? Lag en plan for å jobbe helhetlig med den unge. (Se mulige risiko- og beskyttelsesfaktorer)	SLT nettverket
6	Oppfølging. Oppfølging av tiltakene i planen. Relasjonsbygging og mentorarbeid for å få hjelp med å finne alternativ miljø, moské, jobb, skole, bolig, idrett, nye rutiner, nettverk og sosial deltakelse. Inkluder foresatte i arbeidet.	Alle Mentorer/ tillitsperson Foresatte
7	Meld bekymringen til PST. Ved fortsatt alvorlig bekymring meldes saken til PST av det lokale politiet hvis ikke dette er gjort tidligere.	Politi PST

Mulige bekymringstegn

Intensjoner og motivasjon for radikaliserings og ekstremisme er ofte sammensatt: Provosere og utfordre, få oppmerksomhet for egen del – og saken. Få bekreftelse og finne venner, sosiale nettverk og identitet. Søker trygghet og støtte. Ungdomsopprør/ulovlige aksjoner, spenning, status og makt. Moralsk sjokk, reaksjon på krig, overgrep, undertrykkelse, fattigdom m.m. Stort engasjement knyttet til innvandring og flyktninger, ønsker endringer – eller å gi støtte. Press/motivasjon/påvirkning som tar utgangspunkt i det transnasjonale familieliv og nettverk.

Det finnes ingen fasit i forebyggende arbeid. Det er snakk om sammensatt motivasjon og eventuelt flere mulige bekymringstegn. Her er noen tips til mulige bekymringstegn eller signaler. Listen er ikke utfyllende:

BEKYMRINGSTEGN

UTTALELSER/YTRINGER

Eksempler:

- Intoleranse for andres synspunkter
- Fiendebilder – vi og dem
- Konspirasjonsteorier
- Hatretorikk
- Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
- Legitimerer vold
- Trusler om vold for å nå politiske mål.

INTERESSER/UTSEENDE/SYMBOLBRUK

Eksempler:

- Appellerer til og søker etter ekstremistisk materiale på nett.
- Endrer utseende, klesdrakt m.m.
- Benytter symboler knyttet til ekstremistiske idealer og organisasjoner.
- Slutter på skolen, med fritidsaktiviteter m.m.

AKTIVITETER

Eksempler:

- Opptatt av ekstremisme på Internett og sosiale medier
- Deltar på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt med andre grupper
- Bruker trusler og vold som følge av ekstremisme
- Hatkriminalitet
- Reisevirksomhet som kan føre til økt radikaliserings og kontakt med ekstremister

VENNER OG SOSIALE NETTVERK

Eksempler:

- Endrer nettverk og omgangskrets
- Omgås med personer og grupper som er kjent for ekstremisme
- Omgås i grupper der det utøves trusler vold og/eller annen kriminell virksomhet
- Medlem i ekstremistiske grupper, nettverk og organisasjoner

Mulige risiko- og beskyttelsesfaktorer

	RISIKOFAKTORER	BESKYTTENDE FAKTORER
PERSONLIGE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Marginalisert/diskriminert • Mangler tilhørighet/søker tilhørighet • Skolerelaterte problemer • Psykiske problemer • Mangler kunnskap • Traumatiske opplevelser • Søkende etter svar • Individuell sårbarhet • Betrakter seg selv som offer • Mangler selvkontroll/ impulsiv 	<ul style="list-style-type: none"> • Reflektert ungdom. • Skoleflink • Hobbyer eller aktiv i idrett • Mestringsfølelse • Robust • Opplevelse av mening • Selvtillit • Livskvalitet • God helse
FAMILIEMESSIGE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Påvirkning av transnasjonalt familieliv og nettverk • Dårlig samspill i familien • Foreldre som sliter i forelderrollen • Sosiale problemer i familien • Psykiske problemer i familien • Rusmisbruk • Fattigdom eller arbeidsledighet • Vold eller annen omsorgssvikt • Ekstreme sympatier hos venner, familie eller slekt 	<ul style="list-style-type: none"> • Ressurssterk familie • Høy sosioøkonomisk status • Støttende foreldre • God kommunikasjon og samspill
SOSIALE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Lav sosial status • Mangler tilhørighet/søker tilhørighet • Marginalisert ungdom • Opplevd diskriminering • Negativ påvirkning av venner • Liten/ingen deltakelse i sosiale felleskap • Arbeidsledig • Livsstil som omfatter kriminalitet • Utrygt lokalområde 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiv påvirkning av venner • Er i arbeid. • Går på skolen • Prososiale venner • Deltakelse i storsamfunnet • Deltakelse i organiserte eller/ og uorganiserte aktiviteter. • Trygt lokalområde
MOTIVASJONS-FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for felleskap • Anerkjennelse • Spenning • Beskyttelse • Ekstremistiske forbilder • Føler at ens religion, kultur, land, nasjon m.m. er under angrep 	
IDEOLOGISKE OG KULTURELLE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Politisk debatt – kulturell identitet • Misnøye med sosial og økonomisk urettferdighet • Legitimering og rettferdiggjøring av vold for å nå mål • Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati. • Konspirasjonsteorier • Polariserende fiendebilder 	<ul style="list-style-type: none"> • Forståelse for demokrati, valgfrihet, toleranse og respekt for mangfold. • Kritisk til kilder og informasjon

Viktige telefonnummer

AKTUELLE TELEFONNUMMER:	
Barnevernet	
SLT koordinator Jevnaker	48405218
SLT koordinator Ringerike og Hole	97082960
Forebyggendeavdeling, Hønefoss politistasjon	40021201
Kriminalitetsforebyggende koordinator	
Radikaliseringskontakt	
www.politiet.no	02800
PST post@pst.politiet.no	23305000

ANDRE AKTUELLE TELEFONNUMMER:	